

ט"ו בשבט שורשים של תקומה

”

תקומתו של העץ איננה מושרשת בענפים ובעלים ובפירות המפוארים - אלא בשרשיו, שהם מחוזקים במקום אשר הרוחות והסערות לא תגענה שמה. הם מתחזקים על מקור מים חיים של התחדשות.

העץ איננו דואג בזמן שהסערות תופסות אותו, מנענעות אותו כופפות אותו, - הוא לא נע ולא זע ממקומו, וכל זמן שהוא לא נעקר ממקומו, היה תהיה לו תקומה! ועל כן נמצא שהאילן לא הפסיד כלום, ואדרבא - החליף כוח במאבק.

כן הוא האדם. כל זמן שהוא נצמד לשרשיו הרוחניים - שום רוח לא תעקור אותו ממקומו. ונהפוך הוא, הסערות תעוררנה את כח ההתחדשות.

“

[הרב שמשון רפאל הירש, במעגלי שנה, ט"ו בשבט בני ברק, תשכ"ו]

*תכני החוברת מיועדים לצרכי הדרכה והוראה בלבד,
ואין לעשות בהם כל שימוש אחר מלבד שימוש זה

סדר ט'ו בשבט

דברי מתיחה

”ט'ו בשבט הגיע חג לאילנות” שרים ילדי הגן, ואנחנו מתקשים לחגוג. מתקשים לחגוג כשהחטופים והחטופות שלנו עודם בשבי, כשהחיילים והחיילות שלנו עדיין בעיצומה של המערכה, וכשרבים ורבות מבני עמנו עדיין מפונים, גולים בארצם שלהם.

אולם דווקא בימים אלו ט'ו בשבט מלמד אותנו שיעור חשוב. ט'ו בשבט, ראש השנה לאילנות, מצויין בתקופה בה רוב העצים עומדים עירומים, בגזעים וענפים חשופים, ללא פריחה. חגיגת ראש השנה לאילן היא לא חגיגת התוצרת, אלא חגיגת הידיעה והאמונה - האמונה ששורשיו של האילן עומדים איתנים, שהם מזרימים חיות המחדשת את הגזע ואת הענפים, והחיות הזו יוצרת תנועה שתוביל לפריחה, לשגשוג ולבלוב, תנועה שבסופה האילן יניב לנו פירות מתוקים. כל התהליך הזה מתקיים ממש עכשיו, ואנחנו חלק ממנו - מהקושי, אך גם מהצמיחה, הריפוי והברכה על הפירות שעוד יבואו.

סדר ט'ו בשבט שהבאנו בפניכם בנוי על פי קומת אילן - קומת אדם, כשכל שער בו מכוון לחלק אחר מהעץ ולכוחות שניתן לשאוב ממנו לימים אלו. בשערי הסדר משובצים קטעי קריאה ולימוד מאת אהרון דוד גורדון, מורה הדרך הגדול, לתקומת העם מתוך חיבור לעבודת הארץ

- שורשים-המחברים אותנו לאדמה הזו ממש, למורשתנו המשותפת ונותנים לנו חיות וכח להתמודדות במסע.

- גזע וענפים- שמזכירים לנו שגם אם דעותינו שונות, כולנו יוצאים מגזע אחד
- נוף העץ ועלוותו - שמייצגים את ההשפעה שאנו מבקשים לעשות על סביבתנו.
- הפרחים והפירות - שמסמלים את שאיפתנו לתקומה משותפת, לשגשוג ולתקווה.

”כימי העץ ימי עמי” אומר הנביא. ”כי האדם עץ השדה” נוטל המשורר את מילות המקרא. בט'ו בשבט הזה אנחנו מביאים את החיבור בין השניים - מתחברים לקושי ולאתגר הנוכחי במסע העתיק של עמנו, תוך הבאת עצמנו, במלואנו, לקדמת הבמה דרך עשיית הטוב.

ברכה ראשונה:

יהי רצון, שבעבור עריכת סדר זה, ובסגולת פירות ארץ-ישראל, ובזכות פועלנו להרבות טוב בארצנו ולהתחזק בעבור אדמתנו נזכה ליהנות משגשוג ולבלוב מחודש ולהתענג מטובה של הארץ בתוך עמנו, יחד עם החטופים שישובו במהרה ובשלום ויתקיימו בנו מילות הכתוב שנהיה "כעץ שתול על פלגי מים אשר פרו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח". (תהלים א ג) ונאמר אמן.

תפילה לשלום חיילי צה"ל

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את החיילים העומדים על משמר ארצנו וערי אלהינו. יתן ה' את אויבנו הקמים עלינו נגפים לפניהם. הקדוש ברוך הוא ידבר שונאינו תחתיהם ויעטרם בכתר ישועה ובעטרת נצחון. ויקים בהם הכתוב: "כי ה' אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם" ונאמר אמן.

תפילה לשלום החטופים (נוסח תפילה מהרב הקדוש רבי קלונימוס קלמיש שפירא)

רבנו של עולם! האזינה לקול בכינו ולאנקת לבנו, ראה את צערנו וענינו, והושיענו ממצוקתנו הגדולה. קרובי נפשנו, נשים וילדים, אבות ואמהות, אחים ואחיות ושאר אחינו בני ישראל, נעקרו מתוכנו. הם לקחו בשבי ועקבותיהם לא נודעו. יהיה נא אתה אל שדי - מגנם של כל השבויים, שמר עליהם מכל צרה וצוקה, תן להם כח לעמד בענויים מידי מעניהם מחרפיהם ומגדפיהם. המצא להם חיות, למען יזכו לשוב אל משפחותיהם, [ותזכנו כלנו כאחד לשוב בתשובה שלמה לפניהם]. והילדים והתינוקות הרבים, אלה שנגזלו מחיק אביהם ואמם, עשה נא שיתגלו ויזכו לשוב אל אבותיהם כבימי צאתנו מארץ מצרים.

שרים יחד

הנה מה טוב / תהלים

הנה מה טוב ומה נעים
שבת אחים גם יחד
הנה מה טוב ומה נעים
שבת אחים גם יחד.

הנה מה טוב
שבת אחים גם יחד
הנה מה טוב
שבת אחים גם יחד.

שער ראשון

שורשים

מוזגים כוס ראשונה

יין לבן

מנחה:

שורשיו של האילן נחוצים לו לשם אחיזה במקומו ומזינים אותו במים ובמינרלים החיוניים לצמיחתו. בתקופה הסוערת שעוברת עלינו, ביכולתנו לשוב ולהיאחז בשורשים שלנו - מה מעגן אותנו לכאן, לאדמה הזו? מהיכן אנו יונקים כוחות להתמודדויות הנדרשות לעת הזו? את כוס הסדר הראשונה נקדיש לשורשים שלנו - לחיבור שלנו לאדמה ולשמים, שמעניקים לנו יציבות וחיות, דרך וחיבור לאדמה. הננו מוכנים ומזומנים לקיים מצוות כוס יין ראשונה מארבע כוסות סדר ט"ז בשבט.

כולם: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם בורא פרי הגפן.

נוטלים מן המאפה המייצג את החיטה שהיא הראשונה משבעת המינים:

כולם: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם בורא מיני מזונות.

קריאה:

שורשים של תקומה / הרב שמשון רפאל הירש

תקומתו של העץ איננה מושרשת בענפים ובעלים ובפירות המפוארים - אלא בשורשיו, שהם מחוזקים במקום אשר הרוחות והסערות לא תגענה שמה. הם מתחזקים על מקור מים חיים של התחדשות. העץ איננו דואג בזמן שהסערות תופסות אותו, מנענעות אותו כופפות אותו, - הוא לא נע ולא זע ממקומו, וכל זמן שהוא לא נעקר ממקומו, היה תהיה לו תקומה! ועל כן נמצא שהאילן לא הפסיד כלום, ואדרבא - החליף כוח במאבק. כן הוא האדם. כל זמן שהוא נצמד לשורשיו הרוחניים - שום רוח לא תעקור אותו ממקומו. ונהפוך הוא, הסערות תעוררנה את כח ההתחדשות.

הצעה לסדר: על פי הקטע השורשים הרוחניים שלנו מחזקים אותנו בסערות החיים התוכפות עלינו. אנחנו נמצאים היום בסערה קולקטיבית שמטלטלת את כולנו. מה השורשים הרוחניים שלכם? מה נותן לכם כח להתמודדות הזו?

קריאה:

שורשים של עשייה / משנה אבות ג יז

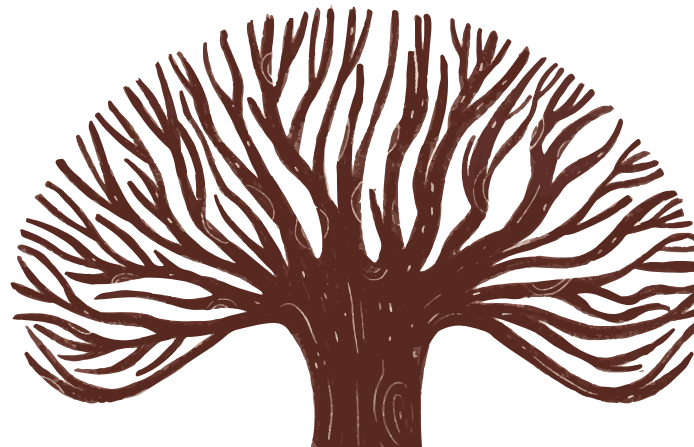
כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה?

לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין, והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו..

אבל כל שמעשיו מרובין מחכמתו, למה הוא דומה?

לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובין, שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו, שנאמר (ירמיהו יז ח) "וְהָיָה כְּעֵץ שֶׁתוֹלַע מִיָּם יַעֲלֶה וְיִשְׁלַח שָׂרָשָׁיו וְלֹא יִרָא [יִרְאָה] כִּי יָבֵא חֶם וְהָיָה עָלָיו וְכָשְׁנָת בְּצַרְתָּ לֹא יִדָּאָג וְלֹא יִמָּישׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי."

הצעה לסדר: על פי המשנה, השורשים, שמעגנים אותנו למציאות ומזינים אותנו, אינם שורשים רוחניים אלא שורשים של עשייה. אילו דברים שאתם עושים מחיים אתכם בימים אלו?

קריאה:

שורשים של גבורה / אהרון דוד גורדון

בתחילת המלחמה, כאשר תכפו עלינו צרות, שלא ידענו כמוהן עד אז, והיינו צפויים לצרות עוד יותר קשות ונוראות, ידעתי מאוד, כי עם קשה עורף זה יעמוד על עצמותו בשעה שמענים אותו ביסורי גיהנום, יעמוד גם בפני הצרות החדשות. אז היה ברור, כי בטון של גבורה עליונה צריך לדבר, כי לגבורה עליונה אנו זקוקים.

הצעה לסדר: המקור מתאר אותנו כעם קשה-עורף באופן חיובי, ועוסק בגבורה שנוצרת מתוך יציבות. זו יציבותו של מי שבעת קשה מסוגל להקשות את רוחו להתגבר. שתפו כיצד אתם משפרים אחיזה ומחזקים את הרוח בזמן הזה ובאופן אישי ובמעגלים של העשייה שלכם.

שרים יחד

ניגונים / פניה ברגשטיין

שְׁתַּלְתֶּם נְגוּנִים בִּי, אָמִי וְאָבִי,
נְגוּנִים מְזַמְרִים שְׂכוּחִים.
נְרַעֲיָנִים; נְרַעֲיָנִים נְשָׂאֵם לְכָבִי -
עֲתָה הֵם עוֹלָיִם וְצוֹמְחִים.

עֲתָה הֵם שׁוֹלְחִים פְּאוֹרוֹת בְּדָמִי,
שְׂרָשִׁיהֶם בְּעוֹרְקֵי שְׁלוּבִים,
נְגוּנֶיךָ, אָבִי, וְשִׁירְךָ אָמִי,
בְּדַפְקֵי גְעוּרִים וְשָׂבִים.

הִנֵּה אֶאֱזִין שִׁיר עַרְשֵׁי הָרְחוֹק
הַבֵּיעַ פִּי אִם אֶלֵּי בַת.
הִנֵּה לִי תִזְהַרְנָה בְּדַמְעַ וּשְׁחוֹק
"אֵיכָה" וְזִמְרֵי שֵׁשׁ שָׂבִית.

כֹּל הִנֵּה יִתֵּם וְכָל צָלִיל יֶאֱלֵם
בִּי קוֹלְכֶם הָרְחוֹק כִּי יְהוּם.
עֵינֵי אֶעְלֵם וְהִרְיֵנִי אֶתְכֶם
מֵעַל לְחֻשְׁכַּת הַתְּהוּם.

רואים רחוק רואים שקוף יענקל'ה רוטבליט

צר היה כל כך
הייתי אז מוכרח
לפרוש כנפיים ולעוף
אל מקום שבו
אולי כמו הר נבו
רואים רחוק רואים שקוף.

בן אדם כעץ שתול על מים
שורש מבקש
בן אדם כסנה מול השמיים
בו בוערת אש.

אז דרכי אבדה
חיי היו חידה
צמא כמו הלך במדבר
אל מילת אמת
שכוח בה לתת
לשאת פנים אל המחר.

בן אדם...

בערה בי אש
יצאתי לבקש
ימים סערתי כסופה
שבתי אל ביתי
למצוא שאת איתי
עד בוא הדרך אל סופה.

בן אדם...

לצאת מדכאון / יגל אושרי

המשפחה, החברים, אולי לצאת לבילויים
שיחות עמוקות, שיחות של הנפש בלילה
להתמודד עם שינויים, ההרגלים הישנים
הנשמה במלחמה עם הקארמה
עוד יבואו ימים טובים, אני מבטיח
עוד יבואו ימים טובים

גם בשעות החשוכות של הלילה
תמיד יהיה כוכב קטן שיאיר לך
את עצמך, את הדרך הביתה
תמיד זה הכי חשוך לפני הזריחה
מיליון רכבות דוהרות עד אוסטרליה
מחפש רחוק את מה שנמצא לך
מתחת לאף, כל מכשול זה מדליה
קם ונופל אבל בדרך שלך

להתמודד עם הפחדים, לקפוץ למים עמוקים
לשחות עד הסוף, להגיע לחוף עד הלילה
להאזין גם לשירים כי זמרים הם הרופאים
הכי טובים שיש למדע להציע
עוד יבואו ימים טובים, אני מבטיח
עוד יבואו ימים טובים

גם בשעות החשוכות של הלילה
תמיד יהיה כוכב קטן שיאיר לך
את עצמך, את הדרך הביתה
תמיד זה הכי חשוך לפני הזריחה
מיליון רכבות דוהרות עד אוסטרליה
מחפש רחוק את מה שנמצא לך
מתחת לאף, כל מכשול זה מדליה
קם ונופל אבל בדרך שלך
בדרך שלך

שער שני

עונתים

מנחה:

אחד ממאפייני החברה הישראלית הוא היותה מורכבת משבטים שונים ומגוונים. המילה שבט בעברית, כמו המילה מטה מתייחסת לענף עץ שלקחו הרועים ומנהיגי העם בתרבות המרעה והמדבר. המטות השונים כמו ענפי האילן יוצרים תחושה של ריבוי, של שוני, אך הם מתחברים כולם לגזע אחד, ובכך סוד כוחם. הכוס השנייה תוקדש לענפי אילן האומה שלנו, "עם ישראל" ולחיבור ביניהם. הננו מוכנים ומזומנים לקיים מצוות כוס יין שנייה מארבע כוסות סדר ט"ו בשבט.

כולם: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם בורא פרי הגפן.

נוטלים פרי מפירות שבעת המינים

כולם: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם בורא פרי העץ.

קריאה:

ענפים מרובים ולב אחד / חיים נחמן ביאליק

אין אני חושב זאת לאסון שעם ישראל מתחלק לשבטים. אנו יודעים כי מאז ומעולם היינו מחולקים לשנים עשר שבטים. לאילן שלנו היו הרבה ענפים והם נשאו הרבה פירות, וטוב לאילן שענפיו מרובים... כמובן שצריכה להיות נשמה אחת ולב אחד, אבל ככל אשר ירבו אברינו וענפיו כך יגבר כוחנו, ולא הייתי רוצה כלל וכלל שיבטל לא רק אחד מששים אלא אפילו אחד מאלף מהאומר; להיפך, כל אחד יחידה על פי דרכו ועל פי רוחו וכל ענף ישא את פרו, אבל על כל הענפים להתחבר לגזע אחד.

הצעה לסדר: על פי הקטע ככל שענפיו, השבטים שלנו מרובים, כך כוחנו גדל, וזאת בתנאי שיש לנו לב אחד. איך הלב הזה בא לידי ביטוי בחודשים האחרונים? שתפו בסיפורים וחוויות אישיות.

קריאה:

להיות שותפים בשירת העולם / אהרון דוד גורדון

אנחנו שבים אל הטבע, אבל לא בתור עבדים ולא בתור אדונים, אף לא בתור תיירים וחוקרים, מסתכלים מרום ידענותם במה למעלה ובמה למטה, כי אם בתור שותפים אקטיביים ובתור אחים נאמנים: אנחנו באים להשתתף עם הטבע בחיים וביצירה. יותר נכון, אנחנו באים להתאחד עם הטבע בייחוד שלם, בבחינת האדם והטבע - חד הוא. כל החומות, הגדרים והסיגים בין חיי האדם ובין חיי הטבע יורסו, ים גדול אחד לאין סוף של חיים, ים של חיי עולם, עולם מלא של יחסים חדשים, של ערכים חדשים! הן מעתה, יש לנו יחס - יחס ישר, נפשי, עמוק לכל רגב אדמה, לכל אבן ולכן סלע, לכל עשב ולכל עץ, לעל חי ולכל רמש, כמו לכל בשמים, לכל העולמות אשר במרחבי אין קץ ולכל אשר בהם, - כולנו אחים, כולנו שותפים בחיי עולם, בצער עולם, בשירת עולם, ביצירת עולם, במחשבת עולם, באמת עולם. פה יכול כל אחד להביא לידי גילוי את עצמיותו בכל שלמותה מבלי לנגוע אף כמלא נימא בשל אחרים. פה במרחב האין סופי הזה ימצא לו כל אחד מסלול רחב כרוחב מסלולי השמש והכוכבים. פה יהיו בני האדם קשורים איש באחיו במעדנות כסיל וכימה.

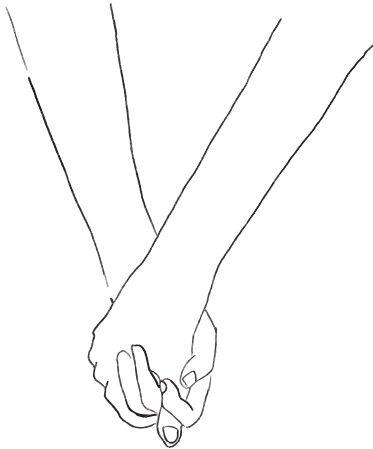
הצעה לסדר (בזוגות או בשיתוף רחב):

מתוך ימים של גיוס כל ענפי החברה למען מטרות משותפות, המקור מציע לנו לראות בעצמנו "אחים נאמנים" במעגלי אחווה מתרחבים הכוללים מאדם וזולת ועד לאדם ואדמה. שתפו בגילויים של אחווה מחויותכם האישיות בתקופה זו.

שנחרוט על העור את צנאת הרוקדים
שלנצח נהיה מאוחדים
שלא נתפתה לפוליטיקה זולה
שנלך בדרכי מחילה וחקלה

שלא נחזור על אותה הטעות
שגם בתוך מבוכי המציאות
נחפש את הטוב
כבר מעכשיו
שלא נגלה בסופו של הקרב
שהכול היה בעצם לשווא

את השיר הזה
יש לגזור
ולתלות על המקרר
כי אחרי שהכול יגמר
אחרי שעשן השריפה יתפזר
נצטרך לבנות חיים
ממה שישאר.

את השיר הזה
יש לגזור
ולתלות על המקרר
כי אחרי שהכול יגמר
אחרי שעשן השריפה יתפזר
אחרי שספירת הנופלים תעצר -
אנחנו נשאר.

ואסור שנשכח
איך נתנו כל כך
אחד לשני
איך ישב ימני עם שמאלני
קיבוצניק עם עירוני
דתי עם חילוני
איך הסתדרנו -
גם אתה ואני

שלא נתקבץ רק סביב אסונות
שנמצא בנו את האומץ להשתנות
שנזכור גם אחרי שהכול ירגע
אין לנו קמטים מיותרים לדאגה

הצעה לסדר (בזוגות או בשיתוף רחב): נעם חורב מזמין אותנו להשאיר לעצמנו תזכורת
ל"אחרי המלחמה" שאנחנו עם אחד שצריכים לבנות חיים יחד, ומציע כבר עכשיו לפתח
אחדות, אהבה וחמלה איש כלפי רעהו. איך לדעתכם אפשר למשוך את המצב הזה ליום
שאחרי?

שירת העשבים

/ נעמי שמר ע"פ ר' נחמן מברסלב

דע לך
שכל רועה ורועה
יש לו ניגון מיוחד
משלו
דע לך
שכל עשב ועשב
יש לו שירה מיוחדת
משלו
ומשירת העשבים
נעשה ניגון
של רועה

כמה יפה
כמה יפה ונאה
כששומעים השירה
שלהם
טוב מאוד
להתפלל ביניהם
ובשמחה לעבוד
את השם
ומשירת העשבים
מתמלא הלב
ומשתוקק

וכשהלב
מן השירה מתמלא
ומשתוקק
אל ארץ ישראל
אור גדול
אזי נמשך והולך
מקדושתה של הארץ
עליו
ומשירת העשבים
נעשה ניגון
של הלב.

חזקים ביחד / מארינה מקסימיליאן

לא רוצה להתנצל
על אהבת אדם
כי אין עוד מדינה כזאת
אין שנייה לך בעולם
פוגשת בלי סוף אנשים טובים
עם עיניים נוצצות
אנחנו נינצל רק אם נישאר חזקים ביחד
הגענו ממקום אחר
יש למה להשוות
זרים נותנים לך ת'לב
בלי תמורה בלי מתנות
אני לא מוותרת על הבית שלי
לא עוברת לברלין
אנחנו נינצל רק אם נישאר חזקים ביחד
נחזיק חזק
לא משנה באיזו יד
ולא ניתן לאף אחד
להפריד אותנו
פולין בגדד
כולנו יחד בממ"ד
אנחנו לב פועם אחד
אנחנו נינצל רק אם נישאר חזקים ביחד
אנחנו נינצל רק אם נישאר חזקים ביחד
תמיד היה פה מעורב
זה בדיוק מה שיפה
כל מבטא זורק אותך
ריחות ילדות הל בקפה
אנשים בנו בידיים שלהם
כל בית כל רחוב
אנחנו נינצל רק אם נישאר חזקים ביחד

יותר מזה אנחנו לא צריכים / אבי קורן

כבר יבשו עינינו מדמעות
ופינו כבר נותר אילם בלי קול
מה עוד נבקש?
אמור מה עוד?
כמעט ביקשנו לנו את הכל

את הגשם תן רק בעיתו
ובאביב פזר לנו פרחים
ותן שיחזור שוב לביתו
יותר מזה אנחנו לא צריכים

כבר כאבנו אלף צלקות
עמוק בפנים הסתרנו אנחה
כבר יבשו עינינו מלבכות
אמור שכבר עמדנו במבחן

את הגשם תן רק בעיתו...
כבר כיסינו תל ועוד אחד
טמנו את ליבנו בין ברושים
עוד מעט תפרוץ האנחה
קבל זאת כתפילה מאוד אישית

את הגשם תן רק בעיתו...

שער שלישי

נוד האילן

מנחה:

מאפיין מרכזי של האילן הינו היותו מיטיב לסביבתו בדרכים רבות ומגוונות. העץ מעניק צל ומחסה, מהווה בית למינים רבים, מייצר חמצן ומקבע פחמן, מעניק פירות המשמשים למאכל ולרפואה ומשובב את הנפש ביופיו. הכוס השלישית תוקדש ליכולת שלנו להיות נדיבים כאילן, להעניק ולהיטיב ולשפר את המציאות בה אנו חיים. הננו מוכנים ומזומנים לקיים מצוות כוס יין שלישית מארבע כוסות סדר ט"ו בשבט.

שותים, ולאחר נוטלים פרי שאוהבים במיוחד ואוכלים.

קריאה:

עבודה בידיים ממש / אהרון דוד גורדון

תחיית העם לא תצוייר בלי עבודת האדמה... העובד מניח יסוד לתחיית האומה על ידי תחיית עצמו, כי העבודה משיבה אותו לתחייה, כלומר עלולה להשיב אותו לתחייה, עד כמה שהוא ראוי לכך, וזהו תפקידה העיקרי של העבודה.. רק דרך אחת, דרך של עבודה בידיים ממש, דרך של הוצאת כל כוחנו הלאומי מנרתיקו, דרך של מסירות נפש לרעיוננו ולעבודתנו, ובמקום שיש צורך, בעד רעיוננו בעד עבודתנו, רק הדרך הזאת מובילה אותנו אל תחייתנו... אין עם קונה את אדמתו אלא על ידי עצמו, על ידי הוצאת כוחותיו הגופניים והרוחניים אל הפועל, על ידי הבאת עצמותו לידי גילוי. קשה היא דרך התחייה, קשה מאד, אבל דרך אחרת אין. סוף סוף הדרך לחיים, לאי-אלה חיים שהם, היא קשה ועולה בעמל רב, אלא שהמטרה המבוקשה מקילה את קושי הדרך.

הצעה לסדר (בזוגות או בשיתוף רחב): מה הערך של עבודת האדמה לפי גורדון בקטע המובא כאן? איך העבודה משפיעה על העובד עצמו, על העם, על הארץ? באיזה אופן משפיעה חווית החיבור לאדמה עלינו בימים כאלו? מה המשמעות החברתית כיום לסייע חקלאי וחיבור לאדמה?

קריאה:

שינוי זה הדבר שחיפשתי / אתמר שמן ז"ל

(בוגר מנהיגות במצפים, מצפה עידן מחזור י"א, נהרג בלחימה הנוכחית בעזה)

שינוי זה הדבר שחיפשתי. רציתי לשנות ולשפר את המציאות סביבי, אבל בעיקר את עצמי... עומדת מולך חלקה שצריך לחפור תעלה בכולה. אתה חופר שורה, ועוד שורה, ועוד שורה... אתה מסתכל סביב והשינוי כמעט ולא מובחן. אתה ממשיך לחפור. עובר עוד יום ועוד יום. הידיים הגב והרגליים כבר כואבים, והשלפוחיות בידיים כבר מזמן התפוצצו. אתה ממשיך ועושה עוד שינוי קטן באדמה עם כל מכה שלך. עבר שבוע. הסתכלת סביב וראית את השינוי שעשית. עשית שינוי לא רק באדמה, לא רק אצל החקלאי, עשית שינוי בעצמך. התמודדת עם קושי, ראית שאתה מסוגל להרבה יותר משחשבת.

הצעה לסדר (בזוגות או בשיתוף רחב): איתמר מתאר את הקשר בין השינוי החיצוני, שהוא מקיים בעבודת האדמה ובין השינוי הפנימי העובר בו. שתפו בדבר שינויים שעברתם בחודשים האחרונים - איפה הצלחתם לתרום מעצמכם? איזה שינוי הדבר חולל בכם? בסביבה הקרובה?

שרים יחד

כי תבואו אל הארץ מילים: מן המקורות לחן: עממי תימני

כִּי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ
וְנִטְעַתֶם כָּל עֵץ תַּחֲלָה
וְנָתַן הָעֵץ פֵּרוֹ
וְהָאָרֶץ יִבּוֹלָה.

עַת לְנִטֵּעַ אֵילָנוֹת,
עַת לְנִטֵּעַ אֵילָנוֹת,
עַת לְנִטֵּעַ וְלִבְנוֹת.

וַיִּשְׁכַּתֶּם אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ
וַתַּחַת תְּאֲנָתוֹ,
וְהָיִיתֶם כְּעֵץ שֶׁתּוֹלַע
עַל-פִּלְגֵי-מַיִם

עַת לְנִטֵּעַ אֵילָנוֹת,
עַת לְנִטֵּעַ אֵילָנוֹת,
עַת לְנִטֵּעַ וְלִבְנוֹת.

וּבְנִיתֶם חֲרֻבוֹת עוֹלָם
שִׁמְמוֹת תִּקְוַתְכֶם
וְחִיִּיתֶם עַל-אֲדָמַתְכֶם
לִבְטַח וְלְעוֹלָם.

עַת לְנִטֵּעַ אֵילָנוֹת,
עַת לְנִטֵּעַ אֵילָנוֹת,
עַת לְנִטֵּעַ וְלִבְנוֹת.

אל בורות המים / נעמי שמר

מאהבתי
הלכתי אל בורות המים
בדרכי מדבר
בארץ לא זרועה
מאהבתי
שכחתי עיר ובית
ובעקבותיך -
בנהיה פרועה -

אל בורות המים, אל בורות המים
אל המעין אשר פועם בהר
שם אהבתי תמצא עדין
מי מבוע
מי תהום
ומי נהר

רק אהבתי
נתנה לי צל בקיץ
ובסערת החול הנוראה
רק אהבתי
בנתה לי עיר ובית
היא חיי, והיא
מותי מדי שעה

אל בורות המים...

שם התאנה
ושם שתילי הזית
ופריחת הרימונים המופלאה
שם אהבתי
השיכורה ולא מיין
את עיניה תעצום לאט לאט

אל בורות המים...

לחזור הביתה / התקווה 6

אני אוהב למצוא את הרגע שלי לברוח
 לנסוע יום יומיים לאורר תאים במוח
 אני אוהב את הדרכים ואת הזמן שלי בחוץ
 לילה בצפון צימר בקיבוץ
 אני אוהב להסתכל על החיים שלי מהצד
 להבין שאני יודע גם לבד
 אני אוהב את הצלילים החוזרים של האולם
 12 שניות לפני שנכנסים כולם
 אני אוהב את הפנסים את האורות
 ואת הידיים למעלה

אבל הכי אני אוהב לחזור הביתה
 אחרי שלא הייתי כל הלילה
 למצוא את השלווה שאני חי בה
 לפשוט מעליי את החיים
 איך אני אוהב לחזור הביתה
 ללב של האישה שאני חי איתה
 להחזיר את השפיות שלי אליי כבר
 את כל הרגעים הרגילים
 איך אני אוהב לחזור הביתה

אני אוהב ת'שקט
 לשמוע את המציאות שותקת
 נכנס לאוטו בלי כיוון שם בוב מארלי הלקט
 אני אוהב לנהוג דרומה מצפה עד אילת
 כביש ארבעים בלילה נותן אחלה מפלט
 אני אוהב ת'געגוע לכל מה שנעזב
 זה עוזר לי להבין כלום לא מובן מאליו
 אני אוהב ת'נחמה שנתנה לי הבמה
 כל הזדמנות שונה לפזר את הנשמה
 אני אוהב ת'אנשים ת'משקאות
 אוהב את זה לאללה
 אבל הכי אני אוהב לחזור הביתה...

אז מה פה חשוב עושה בלילות ת'חישוב, אוו
 עם רגל אחת בבמה מנסה להיות שפוי בשילוב, אוו
 אז לקראת השלבים הבאים
 ולמרות אחורי הקלעים
 אנ'לא מחליף ת'חיים שלי בחיים
 אבל הכי אני אוהב לחזור הביתה...

עוד לא תמו כל פלאייך / יהורם טהרלב

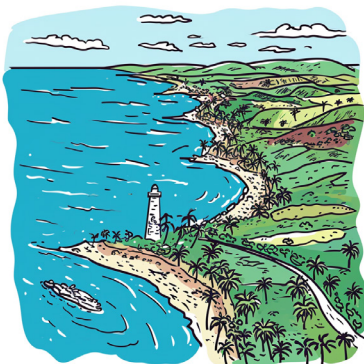
ארצנו הקטנטונת, ארצנו היפה
 מולדת בלי כותונת, מולדת יחפה
 קבליני אל שירייך, כלה יפהפייה
 פתחי לי שערייך אבוא במ אודה יה.

בצל עצי החורש, הרחק מאור חמה
 יחדיו נכה פה שורש אל לב האדמה
 אל מעיינות הזוהר, אל בארות התום
 מולדת ללא תואר וצועני יתום.

עוד לא תמו כל פלאייך
 עוד הזמר לו שט
 עוד לבי מכה עם ליל
 ולוחש לו בלאט:
 את לי את האחת
 את לי את, אם ובת
 את לי את המעט
 המעט שנותר.

נביאה בבגדינו את ריח הכפרים
 בפעמון ליבנו יכו העדרים,
 ישנה דממה רוגעת
 וקרן אור יפה,
 ולאורה נפסעה ברגל יחפה.

עוד לא תמו כל פלאייך...

שער רביעי

פירות

מנחה:

הפירות הינם תוצאותיו ושיאיו של תהליך הצמיחה רב הפנים של האילן. יש שנהגו בסדר ט"ז בשבט לאכול 30 מיני פירות בברכה, בכדי לסמל דווקא בשיא החורף את אופקיה של תנועת הצמיחה הנסתרת מן העין. את הכוס הרביעית נקדיש לשאיפותינו, לחזון שלנו לריפוי ולצמיחה וחלקנו במימוש החזון הזה.

הננו מוכנים ומזומנים לקיים מצוות כוס יין רביעית מארבע כוסות סדר ט"ז בשבט.
קריאה:

נאכל פירות שתוכם נאכל וקליפתם נזרקת, כמו רימונים, שקדים ואגוזים, תפוזים ופירות הדר, המייצגים את עולם העשייה, העולם שלנו, בו יש לעמול על מנת להגיע למתיקות..
בתיאבון

קריאה:

עבודתנו מעתה / א.ד.גורדון

חיים אנחנו מבקשים, לא פחות ולא יותר, חיים שלנו ממקור חיינו, מטבע ארצנו, פרנסת הגוף ופרנסת הרוח. כוח חיוני ושפע עליון מן המקור החי, הזה. באים אנחנו אל ארצנו להיקלט בקרקענו הטבעי, שנעקרנו מתוכו. לינוק בשרשינו מן המזון אשר באדמה ולשאוף בעלינו מן המזון אשר ברוח ומכוח היצירה אשר בקרני האור. אולם אם העמים האחרים, החיים על אדמתם, יכולים לחיות איך שהוא - אנחנו, שנעקרנו משרשנו, מוכרחים להכיר את הקרקע ולהכשיר את הקרקע, שאנחנו באים להיקלט בו, לדעת ולהבין את תנאי האקלים, שאנחנו באים לצמוח ולפרוח בו, ולעשות פרי.

הצעה לסדר (בזוגות או בשיתוף רחב):

"חיים אנחנו מבקשים..ולעשות פרי" המקור רואה את צמיחת ישראל בארצו כמכוונת לעשיית פירות, גורדון מתייחס להצלחת הקליטה של עם ישראל בארצו בכך שיש להם פירות. איזה פירות יש לכם, באופן אישי היום? אליו פירות עשייה הייתם מאחלים למדינת ישראל?

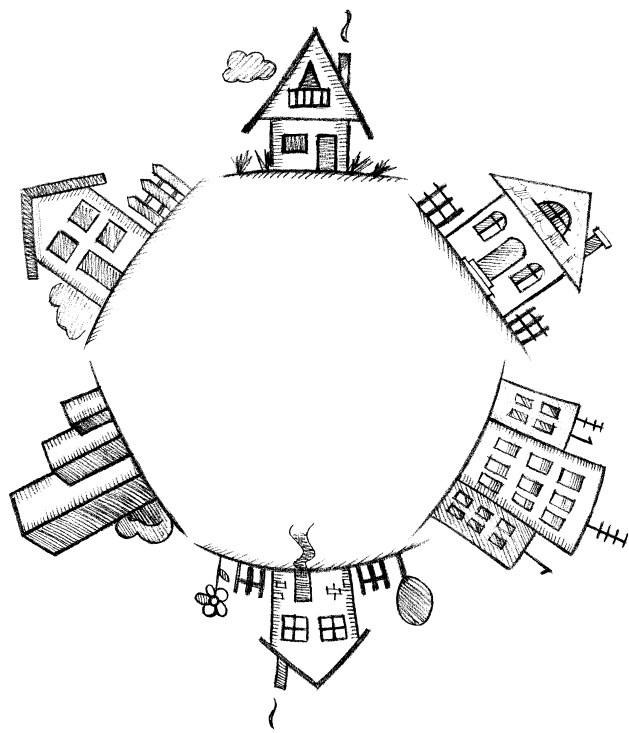

קריאה:

נוטע החרובים / תלמוד בבלי

... "יום אחד הלך [חוני המעגל] בדרך, ראה אדם אחד שנוטע חרוב. אמר לו: עד כמה שנים טוען [=נותן] פירות? אמר לו: עד שבעים שנה. אמר לו: האם פשוט לך שתחייה עוד שבעים שנה, שאתה נוטע את העץ ליהנות ממנו? אמר לו אותו אדם: עולם מלא חרובים מצאתי; כפי ששתלו לי אבותי, כך שותל אני גם כן לבני.

תלמוד בבלי, מסכת תענית דף כ"ג עמוד א, על פי תרגום שטיינזלץ

זה הזמן \ צוריאל אסף

זה הזמן לצאת מהבית ברגל
אל המקום הכי רחוק אליו
נשאו אותך הגליך
ולעבר אותו.
זה הזמן לחזר אל העץ הגדול
שנטעת וטפחת, העץ
שישאר אחרך, ואם
עוד אין עץ כזה -
זה הזמן לנטע.

הצעה לסדר (בזוגות או בשיתוף רחב):

"ולעבור אותו" בעקבות פתיחת השיר זה הזמן - שתפו מהי הנקודה הפיזית הכי רחוקה שהגעתם אליה ברגל מהבית בו אתם גרים? עד היכן מגיעים גבולות 'הבית' שלכם? שתפו בשאיפות שלכם בנוגע לבית המשותף של כולנו.
קרן קיימת לישראל מטפחת את אדמות הארץ כבר יותר ממאה בדרכים מגוונות ובהן ייעור ונטיעה. הסיפור נוטע החרובים מדגיש את הפעולה למען העתיד, גם השיר זה הזמן חותם במילים: "זה הזמן לנטוע" - איזה 'אילן' הייתם מבקשים לנטוע במעגלי החיים שלכם, למענכם ולמען הדורות הבאים, במחשבה על "היום שאחרי"?

רק תפילה אשא / יהורם טהרלב

ישנם ימים ללא מרגוע
בהם לא אמצא לי נחמה
ומוכרח אני לנגוע
בעשבים, באדמה
לפסוע באותה הדרך
בתוך פריחת הכרכומים
ולהיות כל כך אחר
ולפרוח ערב הגשמים.

0

רק תפילה אשא
הוי אלי, אלי
שהשמש תעבור עלי
ותראה לי שוב את משעולי
הוי אלי, אלי
רק תפילה אשא
כשהשמש תעבור עלי
ותיקח אותי אל המסע
תפילה אשא.

רק תפילה אשא...

ואם אשוב אל זאת הארץ
ואם אפסע שוב בדרכים
האם כקדם יכירוני
האנשים והפרחים.

רק תפילה אשא...

האם אמצא את כל היופי
את הבאר הנושנה
אשר היתה שם כשעזבתי
עוד נובעת כבראשונה.

רק תפילה אשא...

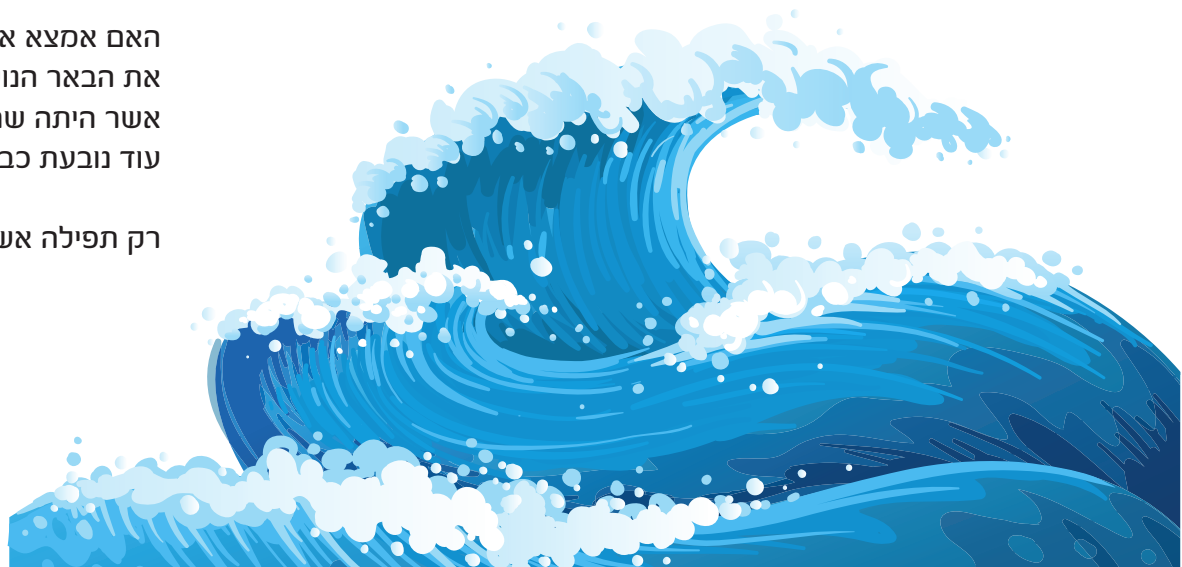

שרים יחד

עושה שלום / מן התפילה

עושה שלום במרומיו
הוא יעשה שלום עלינו
ועל כל עם ישראל
ואמרו, אמרו אמן.

יעשה שלום, יעשה שלום
שלום עלינו ועל כל ישראל
יעשה שלום, יעשה שלום
שלום עלינו ועל כל ישראל.

לחיי העם הזה / חיים חפר

לחיי העם הזה...

הרימו כוס ושתו נא בלי להתבייש
אל מול הנוער שעמד אל מול האש
לבני תימן, לבני אלג'יר, לבני הייקים -
לבני עקיבא ולבני הדיסקוטקים

לחיי העם הזה...

השיר הזה נכתב לפני עשרים שנה
כשעוד הכל היו תמימים פה במדינה
היום יאמרו תלך תספר לסבתא
והלוואי ויום יבוא נשיר זאת שוב בצוותא!

לחיי העם הזה...

העם הזה המפולג כל השנה
כי צד הוא קם כשהוא מריח סכנה
איך מתעורר הוא מנורבניה ועד צ'ילי
כי הוא יודע ש...
אם אין אני לי מי לי

אה...

לחיי העם הזה, העם הזה,
העם הזה,
שכמה טוב שהוא כזה,
שהוא כזה!
לחיי העם הזה
שכמה טוב שהוא כזה!

העם הזה מתי נחלץ הוא לעזרה
כשהוא רואה שיש אתגר או יש צרה
אין מפלגה אז, אין סיעה אז ואין סקטור
ומן היעד לא תזיז אותו בטרקטור!

חצר אחורית
לשירת האילנות

חצר אחורית לשירת האילנות

“עצים הם שירים שכותבת האדמה אל השמיים” (חליל ג'ובראן)

מחוץ לשערי סדר החג, נטועים אילנות של ממש והרוח החולפת בהם משמיעה לנו “שיח שדה”. כנסנו לכאן כמה יצירות שמעניקות קשב לשירת האילנות, קריאה בהן והאזנה להן היא הצעה משלימה לציון חג האילן, והיא בבחינת תרגול נוסף של עבודת השורשים.
“עמק ב'שָׁרְשִׁים/ שוֹמְרִים כָּל הַפְּרָחִים/ על הָאוֹר” (תיאודור רות'קה)

עתיק מאיתנו העץ על פּריו / אנדד אלדן

עתיק מאִתְּנוּ הָעֵץ עַל פְּרִיו
סְבוּךְ עֲנָפִים וְנוֹף
אַחֲרוֹן שְׂרָשָׁיו אֲדָמָה תִּלְטֹף
תְּחוּם יָרֵק אוֹתוֹ נִתְּנוּ
מִפְּנֵי הַצֶּהָב
אֵת נוֹשְׂאֵי הַפְּרִי אֲנַחְנוּ
וְהֵם צוּוּנוּ אֲדַמְתֶּם לְאֶהָב, לְאֶהָב

(אנדד אלדן, משורר איש קיבוץ בארי, זקן משוררי ישראל
בן כמאה שנים. השיר להלן לקוח מארכיון שירת החגים
שנכתבה והושרה בבארי.)

בשדה/ זלדה

הִלְכֵתִי לְשֹׁדֵה.
הַעֲצִים קִבְּלוּ אוֹתִי בְּחֶבֶה וּבְפִשְׁטוֹת.
הָאֶבֶן הַבִּינָה מְדוּעֵ אֲנִי דוֹמְמָה
חוּם הַזֶּהָב לֹא דָקָר, לֹא הַזְכִּיר כְּשִׁלּוֹנוֹת.
”גַּם אֲנִי פוֹרַח וְנוֹבֵל” - אָמַר.
וְהַתְּכַלֵּת יִרְדֶּה אֵלַי לְהַגִּיד לִי:
”אֵל תִּאֲמִינִי... הַטֹּהַר אֵינְנוּ פָּגָם...”
מֵאֵד מֵאֵד נִשְׁקָה אוֹתִי הַשָּׁמֶשׁ וְהַבְּטִיחָה
נִפְלְאוֹת.

אגדה על הכל / אלכס אפשטיין

היה היה איש אחד שרצה לחרוט צורת לב על
גזע של עץ. אבל העץ הקדים אותו והנמיך את
ענפיו וחרט על חזהו של האיש צורת עלה.

נבט / רחל המשוררת

אֵל פְּנֵי עֲרוּגָה גִּחְנַתִּי לְרֵאוֹת,
אֵל פְּנֵי עֲרוּגָה בְּגֵן:
צָבָא אַחִים קִטְנִים, נְבִטֵי אֵילָנוֹת,
לֵב בּוֹטֵחַ וְשָׂכֵם סִבְלָן.
עֵלָה וְעֵלָה בְּקִשְׁיוֹת זָכָה;
שִׁדָּה הַקָּרֵב מִתְרַפֵּט וְנָע;
עוֹד מַעֵט וְשִׁכְבַת הָעֵפֶר הַדָּקָה
תִּרְתַּע מִפְּנִיָּהֶם, תִּכְנַע.
מִקְדָּשֵׁי נְהִרָה בְּמַחְשֵׁךְ עֲגוּם,
גְבוּרַתְכֶם הַצְּנוּעָה הַזֹּאת -
לְלֶאָה, לְכּוֹפֵר, לְדָל-אֵין-מְאוּם -
נְחוּמִים בָּהּ וְצוּ בָּהּ, וְאוֹת.

שימו לב לסגול הרועד / נתן זך
שימו לב לסגל הרועד,
מששו את הרוח, היטב
געו בעץ. הוא ירק ובצמרת
מוריק עוד יותר והגעזע
מאכל מעט אך עודו אוכל בכל פה
את לשד האדמה שאיננה
נראית כאן לעין בעיר.
שימו לב, מששו, געו היטב. כפלים
לשאף את האור, להאיר
כל ענן. הוא עובר. והלילה
לא יאחר.

יד על העץ / ישראל אלירז
עם יד על העץ הזה
אני נוגע ביותר ויותר עץ,
שאיננו שונה מכל עץ אחר
המעביר בענג בי ענג
שאינ בו די
אל תוך ידי
את כל עצי הגן

שיחה / דן פגיס
ארבעה שוחחו על הארץ.
אחד הגדיר אותו לפי הסוג, המין והזן.
אחד עמד על מגרעותיו בתעשית הקרשים.
אחד ציטט שירים על ארנים בכל מיני שפות.
אחד הכה שרש, הושיט ענפים ורשרש.

מחסה // אדה לימון
נניח שזה קל להחליק
לתוך עור ירק אחר,

לקבר את עצמך בעלים
ולמתין לפריצה,
פריצת ההיפתחות, פריצה
החוצה. אני כבר, לפני כן, הייתי

במלכדת האמונה
שאני יכולה להיות יחד אני
והעולם. העין הגדולה

של העולם שהיא מבט ויחד עם
זאת ברק. להיבלע
בלהיות נראית. חלום.

להיעשות שלמה
בלהיות לא העדה
אלא העדות.

(תרגום צוריאל אסף)

סרנדה לשתי צפצפות / אסתר ראב

הָעֶרֶב עֲרַכְתִּי פְּגִישָׁה
עִם שְׁתֵּי צִפְצָפוֹת נְעֻלוֹת
וְדָקֵל אֶחָד רָם;
גַּם מְשַׁכְּנוֹת-אֶדָם
שְׁמַתְחָתָם – טוֹבִים, חֲמִים,
וּמְאוֹשִׁים – כְּכַנְרוֹת;
אֵךְ אֲנִי –
לִי טוֹב הַלְּיָלָה
עִם שְׁתֵּי צִפְצָפוֹת
וְדָקֵל אֶחָד רָם;
וְעֵבִים קָלִים בְּצַמְרֹתָם;
רֵיחַ שְׁסֹק בְּגִזְרוֹת –
צִלְלִים עַל הָאֶסְפֶּלֶט.

עצים / וונדל בארי

מִפְרִיד אֶת הָעֲנָפִים הַנְּדַחֲפִים
וּבֹא בִּינֵיהֶם
הָאֵילָנוֹת הַמְּבַרְכִים וְהַמְּבָרְכִים.
אֵף שְׁאֲנִי שְׁקֵט
לְשָׁנָה שִׁירָה שְׁמַקִּיפָה אוֹתִי
אֵף שְׁאֲנִי אֶפֶל
מַקִּיפּוֹת אוֹתִי מְרֹאוֹת
וְאֵף שְׁאֲנִי כְּבֵד
לְשָׁנָה סְבִיבֵי הַמְּרֹאָה

(תרגום צוריאל אסף)

כשאני בקרב העצים / מרי אוליבר

כְּשֶׁאֲנִי בְּקֶרֶב הָעֲצִים
בִּיחוד עֲרֵבוֹת וְדוֹלְבִים
אֵךְ בְּהַ בְּמַדָּה אֱלוֹנִים וְאַרְנָיִם
הֵם מַעֲנִיקִים כְּאִלוֹ רְמִזִּים שֶׁל אִשָּׁר
הַיִּיִתִי כְּמַעֵט אוֹמְרֹת שֶׁהֵם מְצִילִים אוֹתִי,
יוֹמִיּוֹם.

כָּל כֵּךְ הִרְחַקְתִּי מִתְקוּוֹתֵי מַעֲצָמִי
הַמְּמַלְאוֹת אוֹתִי בְּטוֹב וּבְתַבּוּנָה
וּבְחֶשֶׁק שְׁלֵא לְמַהֵר לְחַלֵּף בְּעוֹלָם
אֶלָּא לְלַכֵּת לָאֵט, וּלְהִרְבּוֹת בְּקִדּוֹת.

סְבִיבֵי הָעֲצִים בּוֹחֲשִׁים בְּעֲלֵיהֶם
וְקוֹרְאִים לִי "הַשְּׂאֲרֵי מְעֵט"
הָאוֹר זוֹרֵם מְבַעַד לַעֲנָפִים

וְהֵם שׁוֹבִים לְקֹרָא "זֶה פְּשוֹט" אוֹמְרִים
"וְגַם אֶת הַגְּעֵת
לְעוֹלָם כִּדְּי לַעֲשׂוֹת זֹאת, לְלַכֵּת בְּקִלּוֹת
וּלְהַתְּמַלֵּא
בְּאוֹר וּבְזֹהָר"

(מאנגלית צוריאל אסף)

קרן קימת לישראל
K K L - J N F

כתיבה ועריכה: עינט קרמר וצוריאל אסף

עיצוב: עידית נבו

